

5.10.2009

Dnro 3381/2/09

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Minna Verronen

KEHITYSVAMMAISTEN ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUDEN RAJOITUKSISTA SÄÄDETTÄVÄ LAIL- LA

Esitän sosiaali- ja terveysministeriölle, että kehitysvammahuollossa käytettävistä itsemääräämisoikeuden rajoituksista säädettäisiin lain tasolla täsmällisesti ja tarkkarajaisesti perusoikeusjärjestelmän edellyttämällä tavalla.

Kehitysvammahuollossa käytettävien rajoitusten olennainen sisältö, rajoituksen laajuus ja sen täsmälliset edellytykset eivät ilmene laista tavalla, jota perustuslaki edellyttää perusoikeuksia rajoitettaessa. Myös kehitysvammaisen henkilön muiden perusoikeuksien kuin itsemääräämisoikeuden rajoittamisesta tulisi säätää lailla. Pidän myös tärkeänä pakon käsitteen määrittelyä sellaisten käytäntöjenes-
tämiseksi, jotka sisältävät tosiasiallisesti pakon käyttöä, mutta joita ei tunnisteta sellaisiksi.

Kehitysvammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden rajoitusten määrittely laintasolla on ollut puutteellista jo vuonna 1995 voimaan tulleesta perusoikeusuudistuksesta lukien. Olen vuonna 1996 ilmoittanut valtioneuvostolle ja sosiaali- ja terveysministeriölle käsitykseni siitä, että kehitysvammaisten erityishuoltoa koskevaa lainsäädäntöä olisi täsmennettävä edellä sanotulla tavalla.

Tarkastustoiminnassani olen havainnut, että lainsäädännön puutteet ovat omiaan vaikeuttamaan kehitysvammahuollossa tehtävää vaativaa työtä ja mahdollistavat epäasianmukaiset rajoittamiskäytännöt kehitysvammaisia henkilöitä kohtaan. Myös laitosten käytännöt voivat poiketa merkittävästikin toisistaan, vaikka monissa laitoksissa toiminta onkin kehittynyt myönteiseen suuntaan.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Kehitysvammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeuden rajoittamista koskevien säännösten valmistelun aloittaminen on kestänyt kohtuuttoman kauan. Pidänkin säädösvalmistelun mahdollisimman ripeää toteuttamista erittäin tärkeänä.

Pyydän ministeriötä ilmoittamaan 30.11.2009 mennessä, mihin toimenpiteisiin esitykseni on antanut aihetta. Lähetän ohessa ministeriölle tiedoksi jäljennökset kahdesta päätöksestäni (dnrot 1047/2/07 ja 3813/2/07), joissa käsitellään pakon käyttöä ja sen kirjaamista. Ministeriö on antanut asioissa lausunnon.